

Uniwersytet Szczeciński

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym doktor Katarzyny Gawlicz w Radzie Akademickiej Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu . Uchwała Rady Akademickiej nr DSW nr 79/2022 z dnia 21 czerwca 2022 r

Przedstawiam swoją recenzję oceniając w niej czy osiągnięcia naukowe Pani Doktor odpowiadają wymaganiom określonym w artykule 219 ust.1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.z 2021 r poz.478 z późn.zm.)

Z danych, jakie posiadamy od Kandydatki do uzyskania stopnia doktora habilitowanego dowiadujemy się, jak różnorodne jest Jej wykształcenie i posiadane dyplomy. I tak: Pani dr Gawlicz ma ukończone studia licencjata (2003) na kierunku filologii angielskiej w Uniwersytecie Wrocławskim. Praca licencjacka pt.: *Acting out English. The use of drama in a primary school English language classroom* oraz studia magisterskie z filozofii, które ukończyła na Uniwersytecie Wrocławskim (2001r) oraz z Gender studies w Uniwersytecie Środkowoeuropejskim w Budapeszcie (2002) gdzie napisała pracę magisterska pt. *Children doing and undoing gender. The case of a Polish kindergarten group;* Stopień doktora uzyskała w Graduate School in Lifelong Learning, Department of Psychology and Educational Studies, Roskilde University w Dani (2010 r). Rozprawa doktorska pt: *Preschools play with power. Constructing the child, the teacher and the preschool in two Polish daycare institutions* powstała pod kierunkiem naukowym prof. Jana Kampmanna. Wspomnieć także należy, że po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych (2010) Pani Doktor skorzystała z możliwości odbycia trzymiesięcznego stażu naukowego w ramach programu post-doc researcher w Center for Gender Excellence, Linkoping University w Szwecji. Kandydatka uprzednio nie ubiegała się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego.

Tak, więc swój naukowy warsztat Pani dr Gawlicz kształtowała w wielu zagranicznych ośrodkach akademickich, co zaowocowało nawiązaniem wielu kontaktów z międzynarodowym środowiskiem naukowym, zdolnością do naukowej współpracy badawczej i publikacyjnej. Co interesujące, przytoczone tytuły prac dyplomowych oraz tytuł dysertacji doktorskiej świadczą o

tym, że niezależnie od kierunku i miejsca realizowanych studiów, zawsze Jej zainteresowania skupiały się na zagadnieniach edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, instytucji szkoły, a w niej roli nauczyciela.

Od 2011 roku Pani K. Gawlicz jest zatrudniona w Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu, aktualnie jest adiunktem w Katedrze Wczesnej Edukacji, Pedagogii i Badań nad Dzieciństwem. Wcześniej, tj, przed uzyskaniem stopnia doktora, w latach 2004-2006 pracowała w charakterze wykładowcy w English Division w Akademii Medycznej we Wrocławiu.

Mając na uwadze szczegółowe kryteria dokonywanej oceny, podstawę stanowi treść artykułu 219 ust.1 pkt 2 i 3 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższy, i nauce. Istotna, zatem będzie odpowiedź na pytanie o naukowe osiągnięcia Kandydatki, a w szczególności czy stanowią znaczny wkład w rozwój pedagogiki (przy tym analizować będę dorobek z uwagi na występowanie w nim przynajmniej jednej monografii naukowej wydanej w wydawnictwie, które ujęte jest w wykazie sporządzonym z przepisami wydanymi na podstawie 267 ust.2 pkt 2 lit. a ustawy) W przypadku artykułów i rozdziałów w książkach zwrócę uwagę na status publikacji wynikający z wykazu – zgodnie z art. 267 ust. 2 pkt 2 lit.b.

W danych naukometryczne, którymi legitymuje się Pani Doktor, (na czas złożenia wniosku tj. 2 kwietnia 2022 r) odnotowujemy : Impact Factor – 9,656; Indeks Hirscha: Web of Science: H-Index 2: Scopus: H-Index 1 : Publish or Perish wg Google Scholar: H-Index 10. Liczba cytowań w tym autocytowania: Web of Science: 8, w tym 4 autocytowania : Scopus: 7, w tym 3 autocytowania: Publish or Perish wg Google Scholar: 347, w tym 22 autocytowania. Ogólna liczba punktów MNISW, jak podaje Kandydatka wynosi 939 pkt, niestety nie podaje czy dotyczy to okresu po doktoracie, czy też całości punktowanego dorobku. Wprawdzie, w swojej ocenie nie koncentruję się na tego typu danych, tym nie mniej uważam, że nie należy zupełnie ignorować statystycznych wskaźników ponieważ właśnie statystyczne podejście pozwala zauważyć, jaki jest „poziom” dorobku Kandydatki.

W wykazie osiągnięć naukowych po uzyskaniu stopnia doktora odnotowujemy autorską monografię, którą Kandydatka zgłasza, jako osiągnięcie naukowe, 3 monografie współautorskie, 2 tłumaczenia monografii (samodzielnie i we współpracy z M. Starnawskim)

Dorobek publikacyjny także tworzy 11 artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych w tym 10 po uzyskaniu stopnia doktora. 17 opublikowanych rozdziałów w monografiach naukowych (12 po doktoracie) .

Do najważniejszych czasopism w których Kandydatka, najczęściej we współautorstwie publikowała prace należą: *Ethnography and Education*; *British Journal of Sociology of Education*; *Critical Studies in Education*; *Journal of Transformative Education*; *Early Years. An International Research Journal*; *Policy Futures in Education*;

Wśród polskich czasopism: Pani dr Gawlicz publikowała na przykład w: *Studiach Pedagogicznych*; w czasopiśmie *Teraźniejszość - Człowiek -Edukacja*, czy też w wysoko punktowanym przez MNiSW periodyku *Problemy Wczesnej Edukacji*- jedynym w Polsce czasopiśmie publikującym teksty w obszarze studiów nad dzieciństwem i szkołą.

Wszystkie periodyki, w których publikowała Kandydatka- jak wspomniałam - samodzielnie, bądź we współautorstwie można uznać za czasopisma o wysokim standardzie naukowym kierowanym do potencjalnie zainteresowanych czytelników. Uwagę zwraca fakt, że Pani Katarzyna Gawlicz poszukuje miejsc wydawniczych nie tylko o wysokim wskaźniku punktowym ale adekwatnie odzwierciedlających w swoich profilach problematykę podejmowanego przez nią zagadnienia. Świadczyć to może o tym, że poszukuje grona potencjalnych współbadaczy i dyskutantów, poddając jednocześnie krytycznej ocenie swoje odkrycia i przemyślenia. Przyczynia się więc do budowania określonej szkoły myślenia oraz pracy badawczej w światowym obiegu.

Imponujące jest doświadczenie projektowe Kandydatki, które wskazuje na udział w 5 projektach badawczych z tego 3 międzynarodowych. Trzy projekty były już zrealizowane na przestrzeni lat 2013- 2020. Dwa kolejne, międzynarodowe¹ są w trakcie realizacji:

W polskim projekcie *Szkoły demokratyczne – studium socjopedagogiczne nowych alternatyw edukacyjnych, 2015-2020* finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki pełniła funkcję kierowniczkę projektu. W innych była współkoordynatorką bądź jest członkinią komitetu serującego lub/i zespołu badawczego.

¹ Międzynarodowy projekt badawczo-artystyczny finansowany przez KONE Foundation, Finland, realizowany pod kierownictwem prof. Z. Millei (Tampere University), I. Silovej (Arizona State University) i N. Piattovej (Tampere University) przez zespół badaczek i badaczy z kilkudziesięciu krajów; oraz Międzynarodowy projekt badawczy finansowany przez Swedish Research Council; realizowany pod kierownictwem prof. A. Quennerstedt przez zespół badaczek z Queensland University of Technology, University of Geneva, Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, University of Haifa, University College London, University of Milano-Bicocca, Högskolan i Gävle, University of Aberdeen;

Przejdę teraz do oceny wskazanego osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się Jej o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie pedagogika. Głównym osiągnięciem naukowym, jak pisze Kandydatka w autoreferacie, jest „wielowymiarowa analiza nowej alternatywy edukacyjnej w Polsce: pojawiających się w ciągu ostatniego dziesięciolecia inicjatyw określanych, jako szkoły demokratyczne”.

Na osiągnięcie to składają się: autorska monografia pt. „*Szkoły demokratyczne w Polsce. Projektowanie alternatywnej edukacji*”, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2020 r. oraz cztery artykuły opublikowane (indywidualnie lub we współautorstwie) w znaczących międzynarodowych czasopismach naukowych z obszaru edukacji (3 artykuły) oraz jednej rozdział w pracy zbiorowej, wydawnictwie pokonferencyjnym. Są to:

1. Starnawski, M., Gawlicz, K. (2021). Parental choice, collective identity and neoliberalism in alternative education: new free democratic schools in Poland. [w:] *British Journal of Sociology of Education*, (42)8,
2. Gawlicz, K. (2021). School as a site of transformative adult learning: parents' experiences of Polish democratic schools. [w:] *Critical Studies in Education*, online first.
3. Gawlicz, K., Millei, Z. (2022). Critiquing the use of children's voice as a means of forging the community in a Polish democratic school. [w:] *Ethnography and Education*, 17(1),
4. artykuł współautorski zamieszczony w wydawnictwie pokonferencyjnym: Gawlicz, K., Starnawski, M. (2020). Democratic schools in Poland as educational innovation: A qualitative study. W: K. S. Soliman (red.), *Proceedings of the 35th International Business Information Management Association Conference (IBIMA). Education Excellence and Innovation Management: A 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges*. Seville: International Business Information Management Association.

Wszystkie wymienione tj. monografię oraz cztery wyróżnione publikacje wykazuje jako swoje osiągnięcie naukowe co opatruje wspólnym tytułem *Szkoły demokratyczne w Polsce jako nowa alternatywa edukacyjna: konteksty społeczno-kulturowe, budowanie społeczności i uczenie się*.

Monografia pt. *Szkoły demokratyczne w Polsce. Praktykowanie alternatywnej edukacji* jest efektem zrealizowanego projektu badawczego pt. *Szkoły demokratyczne – studium socjopedagogiczne nowych alternatyw edukacyjnych*”, którego kierownikiem była Kandydatka. Projekt finansowany był w ramach konkursu Sonata 7 nr 2014/13/D/HS6/01896,

przez Narodowe Centrum Nauki w Krakowie. Celem projektu była „rekonstrukcja genezy szkół demokratycznych, poznanie sposobów ich codziennego funkcjonowania oraz rozpoznanie ich miejsca i roli w polskim systemie oświaty” (s. 3).

Zespół badawczy w tym projekcie stanowił pięcioosobowy skład, który uczestniczył w prowadzeniu badań terenowych w ośmiu placówkach identyfikujących się jako szkoły demokratyczne i zlokalizowanych w różnych częściach kraju. Jak podkreśla w autoreferacie Pani dr Gawlicz dane empiryczne gromadzone były z „wykorzystaniem różnych metod: obserwację bezpośrednią, prowadzoną podczas 200 wizyt w szkołach oraz w czasie ogólnopolskich spotkań społeczności szkół demokratycznych i innych wyjazdów; częściowo ustrukturyzowany wywiad niestandardyzowany – przeprowadziliśmy 98 wywiadów z 80 osobami dorosłymi; elementy podejścia mozaikowego A. Clark (2017) w badaniach z udziałem dzieci: wywiady nieformalne i rozmowy o fotografiach wykonanych przez dzieci, oraz analizę dokumentów tworzonych w szkołach” (s.4).

Dowiadujemy się także, że we wszystkich szkołach z wyjątkiem jednej materiał gromadziło dwoje lub troje badaczy, co złożyło się na pozyskanie bardzo bogatego materiału empirycznego, którego pewnością nie mogłaby uzyskać samodzielna badaczka oraz – jak podaje- *„wstępne analizy materiału empirycznego podejmowane były zespołowo w toku badań terenowych oraz w trakcie pracy nad artykułami dwuautorskimi, jednak większość analiz prowadziłam samodzielnie”*.(s.4)

W związku z takim wyjaśnieniem dotyczącym pracy nad materiałem badawczym może pojawić się wątpliwość, czy monografię wskazaną jako osiągnięcie naukowe można uznać za samodzielne dzieło Kandydatki do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, co jest jednym z warunków ubiegania się o awans naukowy w postępowaniu habilitacyjnym. W przedstawionej dokumentacji nie odnalazłam oświadczeń członków zespołu badawczego z realizowanego projektu dotyczącej tej kwestii. Są natomiast wszystkie potrzebne oświadczenia w przypadku opublikowanych współautorskich artykułów i innych monografii. Kandydatka podkreśla w autoreferacie, że większość analiz prowadziła samodzielnie! Oczywiście, niezwykle trudno ocenić, co oznacza owa „większość” szczególnie, że nie ma, jak wspomniałam, oświadczeń innych badaczy a uczestników tego projektu na ten temat, ale ostatecznie mój dylemat związany z oceną tej sytuacji rozstrzygam na korzyść Kandydatki.

Sądzę jednak, że sytuacja ta powinna być przedmiotem dyskusji całej komisji habilitacyjnej. Moje doświadczenia, jako kierowniczkę projektu w zespole dziewięcioosobowym wskazuje, że chociaż ostateczny - całościowy raport z badania przygotowuje kierownik projektu, to jednak w poszczególnych jego etapach uczestniczą i

przygotowują swoje analizy wszyscy członkowie zespołu, naturalnie w zakresie przyjętego podziału zadań. Także i w tym przypadku, jak sądzę, końcowy raport był podstawą opublikowanej monografii, stąd też biorą się moje wątpliwości co do pełnej samodzielności Autorki w przygotowaniu tej monografii.

Nie mam najmniejszych wątpliwości, że przedłożona do oceny monografia na temat szkół demokratycznych, to interesujące studium empiryczne w którym, w świetle mojej wiedzy, po raz pierwszy w Polsce podjęto się całościowego zobrazowania idei, rozwoju, dynamiki i uwarunkowań funkcjonowania nowego typu szkół rozwijanych poza systemem szkół publicznych.

Praca ma strukturę charakterystyczną dla prac empirycznych z zakresu nauk społecznych i składa się z rozbudowanego wprowadzenia, rozdziału teoretyczno-metodologicznego, czterech rozdziałów empirycznych odpowiadających na badane problemy szczegółowe oraz zakończenia, w którym zawarto wnioski końcowe wraz z postulatami dodatkowo, szeroko uargumentowanymi wypowiedziami uczestników badania. Całość opracowania zamyka wykaz bibliograficzny z przeważającą liczbą publikacji angielskojęzycznej.

We wprowadzeniu do monografii, Autorka pisze, że książka jest próbą przyjrzenia się bliżej szkołom demokratycznym, jako szczególnego rodzaju alternatywy edukacyjnej z kilku powodów, a mianowicie:

1. Analizy nowatorskich przedsięwzięć edukacyjnych, z perspektywy kluczowych obszarów zainteresowań pedagogiki jako dziedziny wiedzy.
2. Zrozumienia przesunięcia dokonujące się w sposobach rozumienia tego, czym jest edukacja, przyjmowanych koncepcjach dziecka oraz relacji między dziećmi i dorosłymi, i organizacji procesów uczenia się.
3. Otwarcia opowiadających się za wartościami demokratycznymi, jako fundamentem swojej organizacji i działania, zrozumienia demokratyczności oraz możliwości i wyzwań związanych z przekładaniem tej kategorii na codzienną praktykę edukacyjną.
4. Badanie alternatywnych inicjatyw edukacyjnych w początkowym okresie ich istnienia, (...) co pozwala dostrzec rzeczywistą pracę, która prowadzi do ich zbudowania, odsłania dynamikę tego procesu, wpisane weń relacje władzy, ciągłe eksperymentowanie, próby zakończone powodzeniem, ale i porażki, stając się

świadczeniem zaangażowania i wysiłku realnych ludzi działających na rzecz edukacyjnej zmiany. (s.12)

Podkreślając, że szkoła demokratyczna wpisuje się w edukację alternatywną Autorka, już we wprowadzeniu, temu zagadnieniu poświęca uwagę analizując definicyjne podejście do edukacji alternatywnej w Polsce i kontekście międzynarodowym oraz postępowe inicjatywy z początku XX Wieku inspirowane ruchem Nowego Wychowania, rozwoju samorządności uczniowskiej, szkół twórczych, czy szkół autorskich. Wprowadzenie zakończone jest optymistyczną wizją zmiany modelu szkoły postulowanym przez D. Klus-Stańską (2013), by „pomyśleć szkołę inaczej”.

W rozdziale pierwszym, pt. *Ramy konceptualne: szkoły demokratyczne w perspektywie teorii praktyk społecznych i architektur praktyk* Autora zdecydowała, że podbudowę teoretyczną dla opracowania dotyczącego szkół demokratycznych w Polsce stanowić będą teorie praktyk społecznych w ujęciu Theodore’a Schatzkiego oraz teoria architektur praktyk Stephena Kemmisa, dzięki którym tłumaczy umiejętności i podstawę działania, a także usytuowanie przestrzeni w której spotykają się działające jednostki. O ile jednak te teorie mogły być wystarczające w przygotowaniu projektu badawczego, to w odniesieniu do monografii naukowej już tak nie jest. Ten fragment monografii uważam za niedopracowany. Zabrakło moim zdaniem, odniesienia do teorii zmiany społecznej, co znakomicie uzasadniałoby kierunek rozwoju alternatywnych form edukacji. Zabrakło, z uwagi na podejmowane zagadnienia uspołecznienia, partycypacji, budowania i formowania wspólnoty teorii z dorobku pedagogiki społecznej w kontekście teorii sił ludzkich i społecznych, znaczenia aktywizowania jednostek i grup społecznych, co znakomicie uzasadniałoby zaangażowanie wielu podmiotów w budowę i funkcjonowanie szkół demokratycznych. Wreszcie, nie rozumiem dlaczego Autorka monografii zupełnie pominęła zagadnienie praw dziecka, co jest bardzo istotne z uwagi na szczególne podejście do zagadnienia wolności, równości, partycypacji, uspołecznienia, szeroko pojmowanej kultury organizacyjnej szkoły demokratycznej.

Ramy metodologiczne badań opisane w rozdziale pierwszym są poprawnie i wyczerpująco przedstawione, co jest istotne, z uwagi na wykorzystywane w strategii jakościowej różne metody badań : metodę etnograficzną, wywiad częściowo ustrukturyzowany niestandardyzowany i obserwację uczestniczącą.

Autorka podkreśla, że materiał empiryczny był zgromadzony w „toku badań prowadzonych w ramach projektu, realizowanego przez grupę badaczek i badaczy związanych z Dolnośląską Szkołą Wyższą we Wrocławiu i Instytutem Badań Edukacyjnych w latach 2015–2019”. (s.39)
Badania zorientowane były na:

1. rekonstrukcję genezy oraz kontekstów powstawania szkół demokratycznych;
2. poznanie sposobów codziennego funkcjonowania szkół demokratycznych;
3. rozpoznanie miejsca i roli szkół demokratycznych w polskim systemie oświaty. (s.39)

Zasadnicza część badań trwała od listopada 2015 roku do grudnia 2017 roku (i to z tego okresu pochodzi większość wykorzystanego w książce materiału); w kolejnych dwóch latach gromadzono materiał uzupełniający. (s.41)

Zebrany, jak już wspomniano bardzo bogaty materiał empiryczny Autorka poddała analizie jakościowej przy wykorzystaniu sygnalizowanej w rozdziale teoretyczno-metodologicznym teorii praktyk społecznych i architektury praktyk w czterech rozdziałach empirycznych monografii.

W rozdziale *Praktyki fundacyjne*, analizuje splot działań prowadzących do powołania szkoły demokratycznej, a związanych ze szkolnymi doświadczeniami dzieci i ich rodziców zdeterminowanych na „ucieczkę od systemu oświaty” oraz kontekst społeczno-polityczny związany z tym systemem. Dowiadujemy się o głównych motywacjach osób zakładających szkoły lub do nich dołączających oraz o praktykach „wchodzenia” do szkół z perspektywy rodziców i kadry szkoły.

W rozdziale *Praktyki tożsamościowe* Autorka omawia praktyki, poprzez które budowano swoistą tożsamość szkół demokratycznych funkcjonującej na obrzeżach systemu i szkół systemowych. Jak podkreśla, „to usytuowanie ma wielorakie konsekwencje. Choć „system” do pewnego stopnia wdziera się do szkół, co przekłada się na konieczność podporządkowania się niektórym przepisom prawa oświatowego”. (s.100) Osobne miejsce poświęca zagadnieniu *wolności w szkole demokratycznej*, co w potocznym rozumieniu jest wizytówką tego typu szkół i wokół której powstają różne legendy. W tym kontekście nie tylko podnosi zagadnienie dziecięcej wolności decydowania o spędzonym czasie w szkole, lecz także odnosi się do znaczenia „wpływu rodziców” na funkcjonowanie szkoły, budowanie jej wizji. Uważam ten rozdział monografii za niezwykle interesujący w wymiarze praktycznym bowiem odsłania kulisy codziennej praktyki szkolnej. Prowadzone analizy uprawniają Autorkę do stwierdzenia, że „postać szkoły, pod pewnymi względami odmienna od konwencjonalnej, choć jednocześnie na różne sposoby z nią powiązana. To szkoła zakorzeniona w przekładanych na codzienne praktyki wartościach takich, jak wolność i równość, stanowiąca przestrzeń eksperymentowania, ciągle podlegająca przeobrażeniom. To także szkoła przypominająca dom, w którym członkowie i członkinie społeczności czują się „u siebie” i mogą „być sobą” oraz doświadczać „prawdziwego życia”, choć w bezpiecznych dla siebie warunkach.” (s.149)

W kolejnym rozdziale podnosi zagadnienie *Praktyki budowania społeczności*, a zatem zagadnienia budowania świadomego kształtowania kultury szkoły, jako społeczności w kontekście edukacyjnym oraz wspólnotowym dzięki formowanym relacjom, wzajemnym szacunku, poczuciu przynależności. Opisuje narzędzia budowania społeczności i znaczenie zasad organizujących społeczność i wspólną przestrzeń.

Szczególnie zainteresował mnie punkt dotyczący rozwijania kompetencji uczniów poprzez praktyki społecznościowe czyli niezwykle istotnych kompetencji dla życia, funkcjonowania jednostek w społeczeństwie. Uspołecznienie uczniów (dzieci, młodzieży) to ważna misja edukacyjna i zadanie wychowawcze szkoły. Na to zadanie szkoły uwagę zwróciła ministra edukacji w 2017 roku wprowadzając rozporządzenie o obowiązkowym wolontariacie. Pomijając fakt „obowiązkowego” wolontariatu dla uczniów, w zamyśle ministerstwa chodziło zapewne o docenienie, a jednocześnie popularyzację tej formy aktywności w procesie wychowania. W badanych demokratycznych szkołach, jak dowodzą badania, uspołecznienie uczniów realizowane jest poprzez zajęcia pozwalające – jak pisze Autorka- na „*wgląd w siebie i identyfikowanie swoich uczuć i potrzeb w konkretnej sytuacji, jak również próbą domyślenia się, co może odczuwać i czego potrzebować druga osoba, to fundamenty porozumienia bez przemocy*”. (s.187) Tyle i może aż tyle, bo istotnie umiejętność oceny własnego potencjału jest kluczowa w budowaniu poprawnych relacji z drugim człowiekiem, a kształtowanie określonego poziomu empatii niezmiernie ważnym zadaniem wychowawczym, także z perspektywy tego, czy w ogóle i w jakie działanie się zaangażujemy. Niestety, nie dowiadujemy się jaka jest praktyka szkoły demokratycznej, w tym zakresie, poza własnym środowiskiem szkoły, czyli skierowanym na działania np. w środowisku lokalnym. w którym szkoła funkcjonuje.

Ostatni rozdział zatytułowany *Praktyki uczenia się* obrazuje odmienność podejścia do uczenia się i nauczania od konwencjonalnej edukacji realizowanej w szkołach publicznych. Autorka dowodzi większej efektywności uczenia się dzięki odejściu od przymusu nauczania i uczenia się. Za szczególnie interesujący fragment uważam podjęte zagadnienie tutoringu rówieśniczego, dzięki któremu min. rozwijania jest umiejętność współdziałania dzieci i dorosłych oraz naturalnego uczenia się w sytuacjach społecznych.

Reasumując, prowadzone w monografii narracje są poprawne pod względem merytorycznym. Autorka dokonuje rekonstrukcji jasno określonych pól problemowych, udowadniając przy tym dobre przygotowanie do prowadzenia badań naukowych. Monografia ma moim zdaniem, przede wszystkim wymiar praktyczny. Niewątpliwie będzie cenioną książką przez osoby

zaangażowane w działalność szkół demokratycznych bądź zainteresowanych ich utworzeniem. Znaczenie mniej, niestety wnosi do poszerzenia pola teoretycznego w dyscyplinie pedagogika.

Dorobek publikacyjny poza monografią przedłożony do oceny zawiera.

Sześć (6) rozdziałów publikowanych w pracach zbiorowych:

1. Gawlicz K., Starnawski M., (2013) Areas of Discrimination and Marginalisation in School and Preschool Education in Poland W: M. Starnawski, P. Rudnicki, M. Nowak-Dziemianowicz and Associates, Educational change and challenges in Poland and the Czech Republic after 1989. Wyd. Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej , Wrocław;
2. Gawlicz, K. (2013). Tresowanie posłusznych dzieci. Techniki dyscyplinarne w przedszkolu. W: H. Krauze-Sikorska, M. Klichowski, K. Kuszak (red.), Świat małego dziecka. Rozwój – edukacja – terapia (s. 131–147). Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań
3. Gawlicz, K. (2014). Dziecko jako obywatel? Analiza podstawy programowej i wybranych programów wychowania przedszkolnego. W: K. Gawlicz, P. Rudnicki, M. Starnawski, T. Tokarz (red.), Demokracja i edukacja: dylematy, diagnozy, doświadczenia (s. 129–153).: Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław
4. Gawlicz, K. (2014). Gotowi do podporządkowania. Edukacja przedszkolna jako proces kształtowania zdeintegrowanych podmiotów. W: D. Klus-Stańska (red.), (Anty)edukacja wczesnoszkolna (s. 151–177). Impuls
5. Gawlicz, K. (2018). Challenges of practicing democracy in Polish preschools. W: L. Miller, C. Cameron, C. Dalli, N. Barbour (red.), The SAGE Handbook of Early Childhood Policy (s. 418–432). Sage
6. Starnawski M., Gawlicz K., Duda D. (2021). Children's educational rights in Poland: policy, school realities and ideological tensions. W: J. Gillett-Swan, N. Thelander (red.), Children's rights from international educational perspectives (s. 57–72). Springer

Dziewięć (9) artykułów publikowanych na łamach znaczących czasopism naukowych, w tym cztery (4) artykuły zgłoszone, w cyklu publikacji pod tytułem: *Szkoły demokratyczne w Polsce jako nowa alternatywa edukacyjna: konteksty społeczno-kulturowe, budowanie społeczności i uczenie się*. Pozostałe pięć (5) to:

1. Gawlicz, K. (2015). Ocalić demokrację: duńskie przedszkola prywatne i niezależne w epoce neoliberalizmu. *Studia Pedagogiczne*, 68, 263-274.
2. Gawlicz, K. (2016). Demokracja jako praktyka codziennego życia w przedszkolu. Z doświadczeń nauczycielek. *Problemy Wczesnej Edukacji*, 4(35), 28-38
3. Gawlicz, K., Starnawski, M. (2018). Educational policies in Central and Eastern Europe: legacies of state socialism, modernization aspirations and challenges of semi-peripheral contexts. *Policy Futures in Education*, 16(4), 385–397
4. Gawlicz, K. (2022). „I felt as if I was becoming myself anew”: transformative learning through action research projects carried out by beginner teachers. *Journal of Transformative Education*, 20(1), 62–79.
5. Gawlicz, K. (2022). Action research with teachers: Children’s participation and educators’ professional development. *ISTED: Interdisciplinary Studies in Education & Society / Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja*, 24(1(91)),

Kandydatka wykazuje w przedłożonych publikacjach dwa obszary tematyczne swoich zainteresowań naukowych. Pierwszy, to zagadnienie szkół demokratycznych i związanych z tym zagadnień, min. obywatelskości dziecka, odpowiedzialności, praw dziecka, podejścia do partycypacji dziecka, innowacji edukacyjnej, wreszcie i ram koncepcyjnych transformatywnego uczenia się oraz teorii uczenia się opartego na praktyce.

Drugi obszar zainteresowań naukowych Kandydatki to edukacja przedszkolna analizowana w perspektywie pracy z dzieckiem respektując jego podmiotowość i prawa. W swoich publikacjach podejmuje także zagadnienia pracy nauczyciela przedszkola, a nawet szerzej personelu przedszkoli „zainteresowanych przeobrażeniem swoich placówek w miejsca w większym stopniu demokratyczne: takie, w których (między innymi) poważnie słucha się głosu dzieci, uwzględnia ich opinie, pozwala się im na podejmowanie decyzji, dokonywanie wyborów, branie odpowiedzialności – innymi słowy, miejsca, w których dzieci traktowane są jak obywatele”. Z artykułu *Dziecko jako obywatel?...*

W związku z powyższym z jednej strony, publikacje te są istotnym uzupełnieniem niedostatków teoretycznych w monografii. Z drugiej zaś, jednoznacznie wyznaczają i dokumentują pola zainteresowań Kandydatki. Jej znakomitą wiedzę w wybranym obszarze, co pozwala postrzegać Ją, jako ekspertkę. Ponieważ publikacje najczęściej są efektem zrealizowanych projektów badawczych, to także dowodzi Jej znakomitych kompetencji, jako badacza. Wreszcie, fakt publikowania prac współautorskich (być może dyskusyjny w kontekście oceny dorobku w postępowaniu awansowym), oceniam jednak, jako dodatkową

wartość. Moim zdaniem, badania prowadzone w zespole, wspólne publikacje szczególnie na poziomie współpracy międzynarodowej są niezwykle cenne.

Zmierzając do konkluzji uwagę zwracam jeszcze na spełnianie przez Pani Doktor kryterium oceny dotyczącego wykazywania się szerzej pojmowaną aktywnością naukową. Oczywiście potwierdza ją główne, powyżej omówione, osiągnięcie oraz pozostałe publikacje naukowe, a także udział w projektach badawczych ale mam na uwadze również Jej uczestnictwo w życiu naukowym i działaniu popularnonaukowym, co czyni Ją rozpoznawalną w środowisku zarówno naukowym, jak i praktyków skupionych wokół edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Potwierdzenie tego znajdujemy min. w tym, że wykonała szereg recenzji artykułów naukowych do czasopism: *Journal of Social Science Education*; *Dziecko Krzywdzone. Teoria, Badania, Praktyka*; *Pedagogická Orientace (Journal of the Czech Pedagogical Society)*; *Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne*; *Problemy Wczesnej Edukacji/Issues in Early Education*; *Policy Futures in Education*; *Journal of Pedagogy*

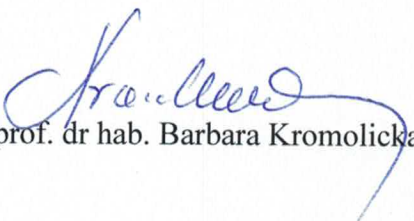
Ponadto, Pani dr Gawlicz wykazuje swój udział w 40 wystąpieniach w konferencjach międzynarodowych min w Porto, Berlinie, Dublinie, Toronto, Mediolanie, Oksfordzie, Bolzano, Hamburgu, często związanych z cyklicznymi zagranicznymi konferencjami sieci badawczych jak np. *European Conference on Educational Research, EERA*. Także w Polsce brała czynny udział w wielu konferencjach min z cyklu: Konferencja Polskiej Sieci Badawczej ERNAPE-PL w Gdańsku, Łodzi, Warszawie, Wrocławiu, Poznaniu. Znana jest z zaangażowania na polu praw dziecka współpracując z Biurem Rzecznika Praw Dziecka, które to finansowało przygotowanie ekspertyzy *podstawy programowej wychowania przedszkolnego w perspektywie Konwencji o Prawach dziecka oraz koncepcji dziecka obywatela* na zlecenie Fundacji Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego. Wiele tematycznych wystąpień realizowała w ramach działalności Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej i Równego Traktowania. Jest także cenioną ekspertką metodyczną w projektach wdrożeniowych skierowanych do nauczycielek przedszkola i wczesnej edukacji. Na stronach Internetowych można odsłuchać Jej interesujące wystąpienia na warsztatach adresowanych do praktyków (nauczycieli oraz rodziców małych dzieci). To także potwierdza Jej zaangażowanie w poprawę stanu edukacji małego dziecka, które jest przecież kluczowe w Jego ontogenetycznym rozwoju.

Pani Katarzyna Gawlicz należy do Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego oraz Polskiego Towarzystwa Socjologicznego.

Biorąc pod uwagę przedłożone do oceny osiągnięcia naukowe, ważąc ich zalety i wskazane powyżej zastrzeżenia, a przede wszystkim rozstrzygając je na korzyść Habilitantki stwierdzam, że dorobek spełnia wymagania ustawowe istotne w postępowaniu awansowym.

Wnoszę o nadanie Pani dr Katarzynie Gawlicz stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

Szczecin 25.07.2022r

prof. dr hab. Barbara Kromolicka